

DÜNYA, ABD, ÇİN VE TRUMP

I. Dünya Savaşı'ndan yorgun çıkan İngiltere dünya hegemonyasını ABD'ye devretmek istiyordu, fakat ABD buna hazır değildi ve II. Dünya Savaşı'nı bekledi. Savaş sonucunda hepten sıkletten düşen İngiltere sessiz sedasız dünya hegemonyasını ABD'ye devretti.

1944 yılının Temmuzunda ABD'nin New Hampshire Eyaleti'nin küçük bir beldesinde toplanan Birleşmiş Milletler'in para ve finans konferansında dünya için yeni bir uluslararası ödemeler ve para sistemi belirlendi. Yeni para ve ödemeler sisteminin adı Bretton Woods Sistemi ve Anlaşması'dır. Bu anlaşma ile IMF ve Dünya Bankası'nın kurulması; ABD dolarının rezerv para olarak belirlenmesi kararlaştırılmış; 31,1 gram altın 35 dolar olarak sabitlenmiştir. 1945 yılında dünya üretiminin %44'ünü tek başına gerçekleştiren ABD'nin merkez bankası olan Federal Rezerv Bank'ta 20 bin ton altın mevcuttu.

Sonrasında 4 Nisan 1949 yılında Belçika'nın Brüksel kenti merkez olmak üzere, bir askeri pakt olan Kuzey Atlantik Antlaşması ile NATO kurulmuştu.

ABD, 1945 sonrası Birleşmiş Milletler, IMF, Dünya Bankası ve Doları arkasına alarak dünya hegemonyasına soyunmuş, ancak her hegemonya gibi dünya hegemonyasının da bir zor gücü ile desteklenmesi gerektiğini görmüş, NATO'yu hayata geçirerek hegemon olmanın unsurlarını tamamlamıştır.

Dünya hegemonyası için:

- Öncelikle dünyanın rezerv parasına hakim olmak
- Ticaret yollarını, özellikle deniz ticaret yollarını kontrol altına almak
- Dünya teknolojisini üretmek ve belirlemek
- Dünya gayri safi hasılasının en az %30'unu üretmek
- Tüm bunları koruyabilecek ve hayata geçirebilecek cebir - askeri- güce sahip olmak gerekmektedir.

ABD 1945 ila 2000 yılları arasında yukarıda belirtilen tüm unsurlara sahip ve dolayısı ile dünyanın hegemonu sayılabilecek bir durumdaydı. Evet SSCB vardı, ama yukarıdaki unsurların askeri güç hariç hiçbirine sahip değildi.

1960'lara gelindiğinde Avrupa'da üretim ve kültürel artıştan kaynaklanan bir kıpırdanma yaşanıyor ve bazı Avrupa ülkeleri söylenmeye başlıyordu. Başlı da Fransa ve efsane başkanları General De Gaulle çekiyordu. ABD Merkez Bankası'nda saklanan altınlarını geri istiyor ve bir nükleer denizaltı göndererek altınlarını Fransa'ya getiriyordu. 1971 yılına gelindiğinde ise 31,1 gram altının 35 dolarla bağı koparılıyor, ancak dolar petrole çıpalanıyor ve petrodolar ortaya çıkıyordu. Ne de olsa Beş Denizler Yaylası petrolü ABD'nin sayılırdı; doları getiren altını değil, ama petrolü alabilirdi.

1972 yılında ABD Başkanı Nixon Çin'i ziyaret ediyor ve bir kapı aralanıyordu, bu kapı 1976 yılında Çin Kurucu Başkanı Mao'nun ölümü ile genişliyor ve Deng Siao Ping ile Çin farklı ufuklara ve yeni bir tanımlamayla "Piyasa Sosyalizmi"ne doğru yelken açıyordu. Deng Siao Ping ''Kedi fare yakalayabiliyorsa renginin kırmızı veya beyaz olması farketmez'' söylemiyle Çin'in yeni rotasını çiziyordu.

1980'lerden sonra Çin ekonomisi çizilen yeni rota uyarınca muazzam yabancı sermaye çekiyor, devlet kapitalizmi uyarınca piyasa sosyalizmi hayata geçiriliyor ve yıllık %10'lu, hatta zaman zaman %12'li büyüme rakamlarına ulaşıyor dolayısı ile kendini yavaş yavaş dünya piyasalarında ve ekonomisinde hissettirmeye başlıyordu.

1945 yılında Dünya GSMH'nin %45'ini tek başına ABD üretiyordu, ama bu satın alma gücü paritesine göre yıllar itibariyle değişmeye başladı ve aşağıdaki şekli aldı:

	ABD	ÇİN
1980	%24,5	<u>%2,1</u>
1999	%21,9	%11,2
2017	%15,3	%18,8

Açılan ekonomik kapıdan Çin içeri girmiş ve yavaş yavaş dünya ekonomisine ağırlığını koymaya başlamıştı. 2023 yılında nominal değerler ile yaklaşık 106 trilyon dolar olan dünya GSMH'nin 27,9 trilyon dolarlık kısmını ABD üretirken, 18,6 trilyon dolarlık kısmını da Çin üretmekteydi. Ancak satın alma gücü paritesine göre 2023 yılında Çin çoktan 35 trilyon dolara dayanmış ve ABD'yi gerilerde bırakmıştı.

ABD'nin ekonomik büyüklükleri ve tahmini gelişimi aşağıdaki tabloda gösterilmiştir

Temel Ekonomik Göstergeler

	2022	2023	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*	2029*
GSYİH (Cari Fiyatlar milyar \$)	25 744	27 358	28 781	29 840	31 019	32 275	33 582	34 950
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar - %)	1,9	2,5	2,7	1,9	2	2,1	2,1	2,1
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar- \$)	77 192	81 632	85 373	87 978	90 903	94 012	97 231	100 580
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ortalama %)	8	4,1	2,9	2	2,1	2,1	2,1	2,1
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	-3,8	-3	-2,5	-2,5	-2,5	-2,3	-2,2	-2,1
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	3,6	3,6	4	4,2	4,3	4,2	4,2	4,1
Nüfus (milyon)	333,51	335,14	337,12	339,17	341,23	343,3	345,39	347,49
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYİH'ya Oranı (%)	120,0	122,1	123,3	126,6	128,9	130,7	132,6	133,9

*Tahmin

Kaynak: IMF (Nisan, 2024)

Tabloda görüldüğü üzere 2022 yılında 25.744 trilyon dolar olan ABD ekonomisinin 2029 yılında 34.950 trilyon dolara ulaşması ve yıllık %2,5 ile %2,1 arasında değişen bir büyüme oranı gerçekleştirmesi beklenmektedir.

Çin'de ise durumun 2021 ile 2028 yılları arasında aşağıdaki

şekilde gelişeceği öngörülmektedir:

Temel Ekonomik Göstergeler

	2021	2022	2023*	2024*	2025*	2026*	2027*	2028*
GSYİH (Cari Fiyatlar-milyar \$)	17759,31	17886,33	17700,9	18560,01	19781,7	21059,83	22291,05	23608,86
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar-%)	8,5	3	5	4,2	4,1	4,1	3,7	3,4
Kişi Başına Düşen Milli Gelir (Cari Fiyatlar - \$)	12 572	12 670	12 541	13 156	14 031	14 952	15 844	16 803
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	0,9	1,9	0,7	1,7	2,2	2,2	2,2	2,2
Cari İşlemler Dengesinin GSYİH'ya Oranı (%)	2	2,2	1,5	1,4	1,1	1	0,8	0,7
İşsizliğin Toplam İşgücüne Oranı (%)	5,1	5,5	5,3	5,2	5,2	5,2	5,2	5,2
Nüfus (milyon)	1412,6	1411,75	1411,4	1410,78	1409,82	1408,53	1406,94	1405,04
Devletin Genel Toplam Borçlanmasının GSYH'ya Oranı (%)	71,8	77	83	87,4	91,8	95,9	100,1	104,3

(*) Tahmini Veriler

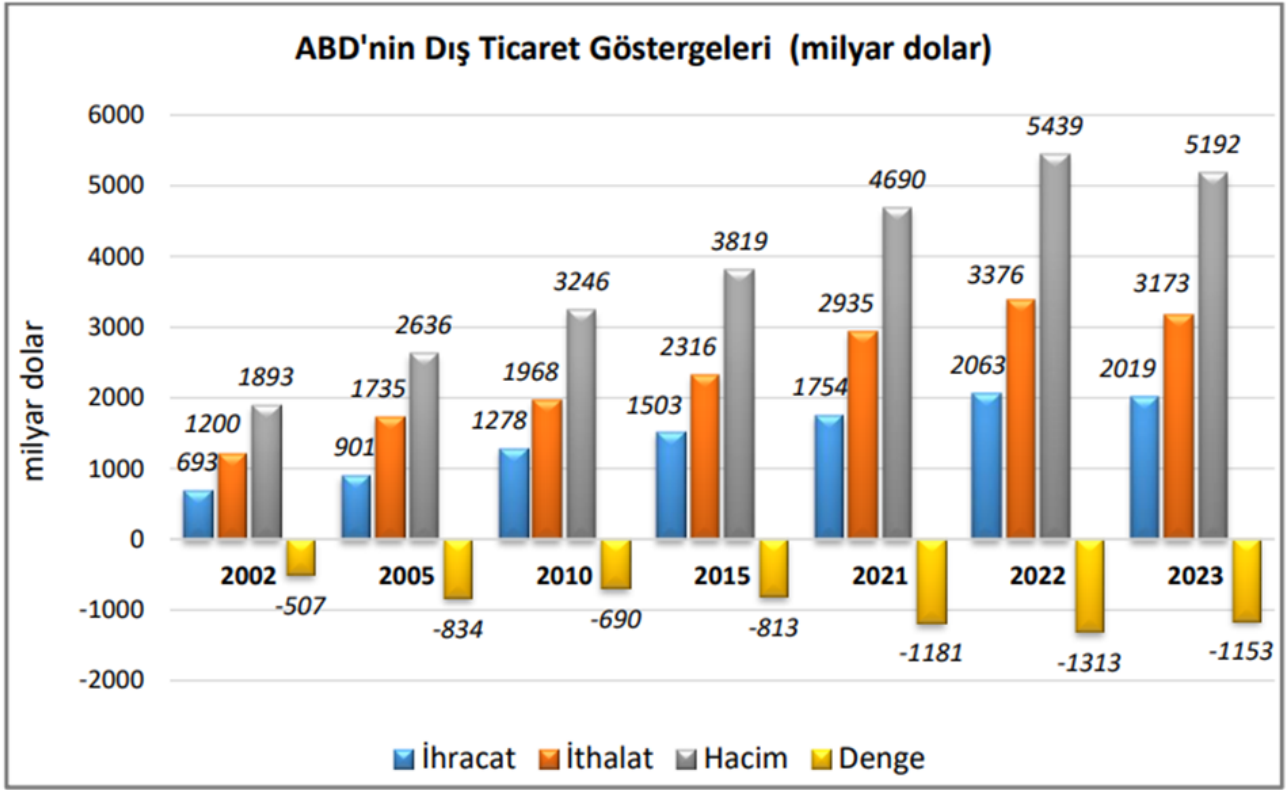
Kaynak: IMF, Ekim 2022

IMF verilerinden de anlaşıldığı üzere Çin her ne kadar büyüme oranlarında ABD'yi geçiyorsa da nominal değerler ile GSMH'da 2028 yılında ABD'yi yakalaması öngörülmemektedir. Ancak, bu tabii ki nominal rakamlar için geçerlidir ve satın alma gücü paritesine (SGPA) göre 2015 yılında Çin GSMH'si, ABD GSMH'sini geçmiştir. Nominal değerler ile de Çin'in ABD'yi 2035 yılında geçeceği tahmin edilmektedir.

ABD'nin dış ticaretine baktığımız zaman ise yıllar itibariye büyüyen bir dış ticaret ve cari işlemler açığı ile karşılaşmaktayız. 2023 yılı itibariyle 2,019 trilyon dolar ihracat yapan ABD, 3,173 trilyon dolar ithalat yapmakta ve 1,154 trilyon dolar dış ticaret açığı vermektedir. Dış hizmetler geliri ve görünmeyen kalemlerden girişleri yaklaşık 235 milyar dolar olan ABD, 2023 yılında 919 milyar dolar cari işlemler açığı vermektedir ve bu 1970'li yıllardan beri süre gelmekte, dış borçlanma ile cari işlemler açığı kapatılmaktadır.

Son yıllarda ABD'nin dış ticareti ve dış ticaret açığı

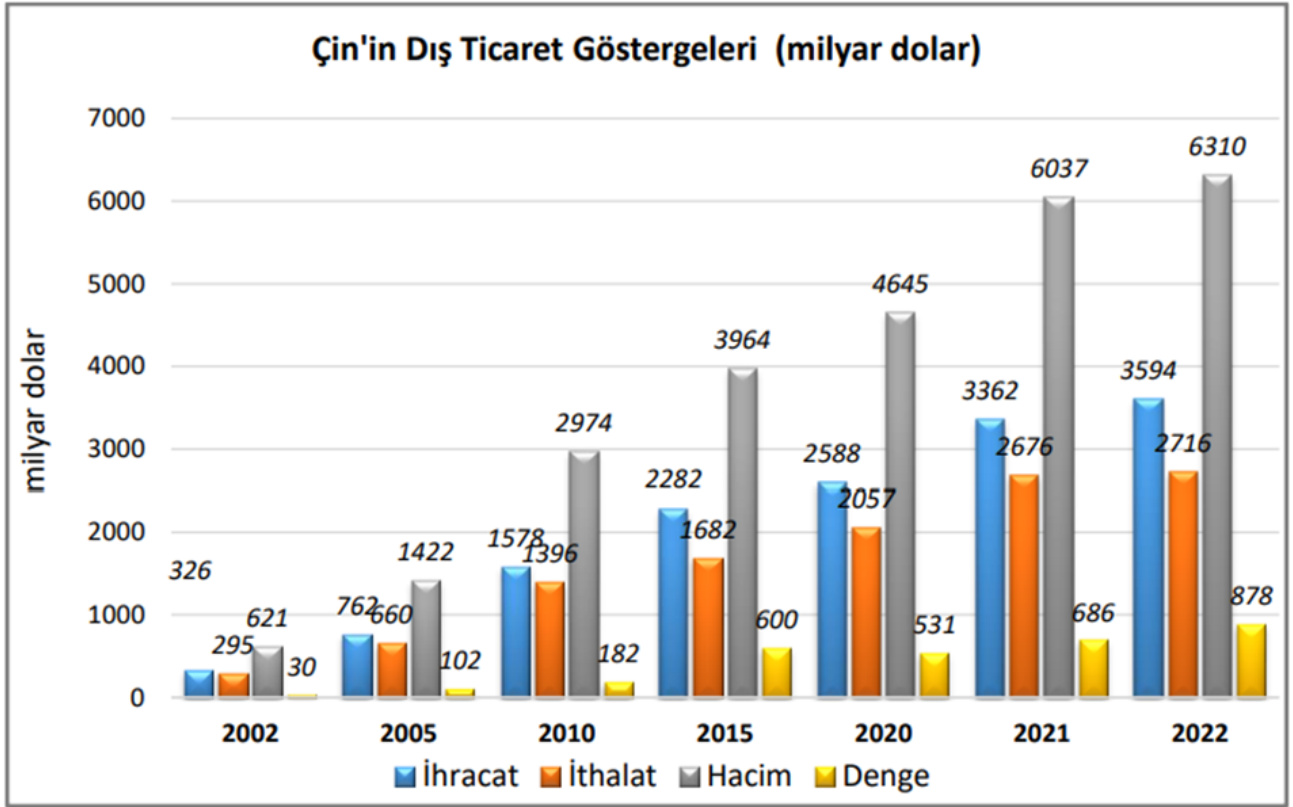
aşağıdaki gibidir.

Kaynak: Trademap

Görüldüğü gibi 2002 yılında 693 milyar dolar ihracat yapan ABD ekonomisi 1.200 trilyon dolar ithalat yaparak 507 milyar dolar dış ticaret açığı vermiş, ABD'nin bu açığı 2023 yılında 1.153 trilyon dolara yükselmiştir.

2002 ile 2022 yılları arasında Çin dış ticareti nasıl gelişmiş bir de ona bakarak karşılaştırmalı olarak değerlendirmemizi yapalım. Aşağıdaki tabloda Çin dış ticareti gösterilmiştir

Kaynak: Trademan- www.trademan.org Direct data-CHC

2002 yılında 326 milyar dolar ihracat yapan Çin ekonomisi aynı yıl 295 milyar dolar ithalat yaparak 30 milyar dolar dış ticaret fazlası vermiştir. 2022 yılına gelindiğinde 3.594 trilyon dolar ihracat ve 2,716 trilyon dolar ithalat yapan Çin ekonomisi 878 milyar dolar dış ticaret fazlası vermiştir. Tabloda gösteremediğimiz 2023 yılında Çin ihracatı 3.380 trilyon dolar ve ithalatı da 2.715 trilyon dolar olarak gerçekleşmiş ve Çin ekonomisi 2023 yılında 665 milyar dolar dış ticaret fazlası vermiştir.

Tablolardan görüldüğü üzere ABD ekonomisi yıllar itibariyle artan bir şekilde dış ticaret açığı vermekte ve bu açığı dış hizmet gelirleri ile gideremediği için cari işlemler açığı ile karşılaşmaktadır. Çin ekonomisi ise 2002 yılından 2023 yılına kadar sürekli dış ticaret fazlası vermekte ve bu fazlanın üzerine bir de dış hizmet gelirlerini ekleyerek cari işlemler fazlası oluşturmaktadır.

2002 yılında ABD'nin dünya ticaretinden aldığı pay 1,893 trilyon dolar iken, bu pay 2023 yılında 5,192 trilyon dolara yükselmiştir. 1945- 1950'li yıllarda dünya ihracatının neredeyse %30'unu tek başına yapan ABD, 2023 yılında dünyanın

toplam 24.047 trilyon dolarlık ihracatının ,2.019 trilyon dolarlık kısmını yaparak %8,4'ünü karşılarken, 1945-1950 yıllarında dünya ekonomisinde esamesi okunmayan Çin 2023 yılında 3,380 trilyon dolarlık ihracatı ile dünya ihracatının %14'lük kısmını tek başına yapmakta ve ABD'yi ihracat rakamlarında geride bırakmaktadır. Dünya toplam ticaretinden 2023 yılında 6,310 trilyon dolar pay alan Çin, 5,192 trilyon dolar pay alan ABD'yi bu alanda da geçmektedir.

ABD'nin en fazla ihracat ve ithalat yaptığı ilk altı ülkeyi de göstererek ABD ekonomisi hakkındaki bilgilerimizi biraz daha pekiştirelim.

ABD'nin en fazla ihracat yaptığı altı ülke (bin dolar).

Sıra	Ülke (ilk 15)	2021	2022	2023	Pay (% 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İHRACAT (Diğerleriyle)		1754 300 368	2062 937 261	2019 159 665	100	-2,1
1.	Kanada	307 758 093	354 993 501	352 842 805	17,5	-0,6
2.	Meksika	276 491 020	324 377 863	323 227 913	16	-0,4
3.	Çin	151 442 173	153 837 091	147 805 636	7,3	-3,9
4.	Hollanda	53 080 078	72 889 513	82 188 781	4,1	12,8
5.	Almanya	65 332 518	72 922 330	76 699 257	3,8	5,2
6.	Japonya	74 564 692	80 317 146	76 165 162	3,8	-5,2

ABD'nin en fazla ithalat yaptığı altı ülke (bin dolar).

Sıra	Ülke (ilk 15)	2021	2022	2023	Pay (% 2023)	Değişim (%, 2022- 2023)
TOPLAM İTHALAT (Diğerleriyle)		2935 314 152	3375 948 186	3172 533 052	100	-6
1.	Meksika	388 319 850	459 205 003	480 080 423	15,1	4,5
2.	Çin	540 073 411	575 710 081	448 035 941	14,1	-22,2
3.	Kanada	366 473 071	448 335 040	431 195 849	13,6	-3,8
4.	Almanya	138 230 318	150 461 562	163 080 742	5,1	8,4
5.	Japonya	139 112 448	154 445 767	151 580 612	4,8	-1,9
6.	G. Kore	98 775 765	120 872 022	119 725 058	3,8	-0,9

Tablolardan görüldüğü üzere ABD en fazla ticaret yaptığı 6 ülkede dış ticareti aleyhte seyretmekte ve hemen hepsinde dış ticaret açığı vermektedir ki bunun başında Çin gelmektedir. Tablodan anlaşılabacağı üzere 2022 yılında ABD'nin Çin ile dış ticareti 422 milyar dolar ABD'nin aleyhine olurken, bu aleyhte

oluş 2023 yılında 301 milyar dolardır.

ABD, GSMH'si 2022 yılında 25.744 trilyon dolar iken devletin genel toplam borçlanması 30.888 trilyon dolar ve Borç/GSMH oranı %120'dir. Bu durum 2023'te 27,388 trilyon dolar GSMH'ye karşı 33,413 trilyon dolar devlet genel borçlanması olarak karşıımıza çıkmakta ve Borç/GSMH oranı %122 olmaktadır.

r

Çin'de ise bu oranlar; 2022 yılında 17.886 trilyon dolar GSMH'ye karşı 13,772 trilyon dolar bir devlet genel borçlanması ile Borç/GSMH oranı %77 ve 2023 yılında da 17.700 trilyon dolar GSMH'ye karşın 14,691 trilyon dolar devlet genel borçlanması ile Borç/GSMH oranı %83 olarak oluşmuştur.

ABD ekonomisine karşı bir çok alanda üstünlük gösteren ve ileride geçeceği öngörülen Çin ekonomisinde son yıllardaki büyüme oranlarındaki düşüş belki durumu tersine çevirebilir diye öngörülere yol açsa da Çin'in yıllar itibariyle öngörülen ekonomik büyüme oranları yine de ABD ekonomisindeki büyüme oranlarını ikiye katlamakta ve nominal olarak GSMH büyüklüğünde de Çin'in ABD ekonomisini 2035 yılında yakalayacağı öngörülmektedir.

Yukarıdaki ekonomik veriler ve değerlendirmeler ışığında ABD'de 5 Kasım seçimlerini kazanan Donald Trump, Ocak 2025 te başkanlık koltuğuna oturacaktır ve seçim sloganı ''Yeniden Amerika''dır. Şimdi bu minvalde Trump'ı ABD'yi ve Dünyayı bekleyenleri analiz etmeye, çıkarımlar yapmaya ve anlamaya çalışalım.

ABD'nin Avantajları:

-ABD, Şanghay'dan çıkıp, 805 km'lik Malakka Boğazı'nı geçip Hint Okyanusu'nu aşp Aden Körfezi'ne ulaşan ve oradan Babülmendep Boğazı'ndan Kızıl Deniz'e varan, ardından Şüveys Kanalı'nı geride bırakıp Akdeniz'e erişen Deniz Ticaret Yolu'na, 12 uçak gemisi, onlarca askeri üssü ve konuşlandırdığı yüz binlerce askeri sayesinde hakimdir ve

kontrol edip, egemenliği altında tutmaktadır.

-ABD, Apple, Microsoft, Alphabet, Nvidia ve Google gibi teknoloji devi firmaları sayesinde dünyanın teknolojisine hakimdir ve ürettiği teknoloji ile diğer ülkelere göre uzaya egemen olan tek dünya ülkesidir. Bulut bilişim sistemine hakim olan ABD, aynı zamanda dünyanın yüksek teknolojisinin olmaz ise olmazı çip üretim merkezidir.

-ABD, dünyaya ekonomik ve siyasi anlamda yön veren Birleşmiş Milletler'de veto hakkına sahiptir ve IMF, Dünya Bankası ve Dünya Ticaret Örgütü'nü kontrol altında tutmakta ve yönlendirmektedir.

-ABD Ordusu, dünyanın en donanımlı en yüksek teknolojiye sahip, en etkili ordusudur. 2025 yılı için ABD, savunma bütçesi olarak 800 milyar dolar bir bütçe ayırmıştır. Bu bütçe birçok büyük ülkenin yıllık GSMH'sini aşmakta ve hiçbir ülke bu oranda bir bütçeyi savunması için ayıramamaktadır. Çin'in savunma bütçesi 2025 yılı için 200 milyar dolardır.

-ABD, her ne kadar 10 trilyon dolarlık kısmı parafiskal eylemlerden kaynaklansa da 28 trilyon dolarlık GSMH ile dünya üretiminin %25'ini nominal olarak tek başına karşılamaktadır.

-ABD parası dünya rezerv parasıdır. ABD'de 2010'lu yıllarda yapılan bir ankette sorulan, "ABD bir nükleer saldırıya mı uğrasa daha büyük zarar görür, yoksa dolar rezerv para olmaktan çıkarsa mı daha büyük zarar görür?" sorusuna, tüm anketlerde "dolar rezerv para olmaktan çıkarsa ABD hiç bir saldırı ile göremeyeceği kadar büyük zarar görür" şeklinde yanıt verilmiştir.

Trump'ın Ocak ayında yönetimini devir alacağı ABD, yukarıdaki unsurlara sahip dünyanın başat ve egemen ülkesidir. Ancak, bu egemenlik şiddetli bir tehdit altındadır ve bu tehdit maalesef ABD'li ve AB'li sermaye gruplarının büyütüp yeşerttiği Çin'den gelmektedir.

ABD'li ve AB'li sermaye gruplar ucuz iş gücü, doğal kaynaklara yakınlığı ve muazzam pazarı nedeniyle olağanüstü kârlar elde ettikleri, edecekleri Çin'e 1980'li yıllardan sonra hesapsız

sermaye akıtmış, yatırım yapmış ve Çin'i 1400 ile 1832 yılları arasındaki üretim gücüne kavuşturmuşlardır. Öyle ki Çin 2018 yılında nominal olarak 13.4 trilyon dolar, satın alma gücü paritesine göre 25,1 trilyon dolarlık bir GSMH'ye ulaşmış ve ABD'yi üretim alanında geçerek diğer alanlarda da tehdit etmeye başlamıştı.

Yeni ABD Başkanı tüm bu realiteleri görüyor ve seçimden önce ''Yeniden büyük ABD'' sloganı ile yola çıkıp, arkasına 2016 seçimlerinde almadığı büyük teknoloji devlerini ve finans kapitali de alıp seçimleri kazanıyordu.

Trump ilk başkanlık döneminde de Çin'deki ABD'li yatırımcıları geri çağırıyor ve ülkelere yatırım yapmalarını istiyordu. Şimdi ise bunu mecbur tutuyor ve Çin'e bir ticaret savaşı açacağını deklare ediyordu. Trump: ''Çin'e giden yatırımcıları içeri ve kıyılarıımıza çekmeliyiz, en uzağı Meksika veya Kanada'da olmalıdır'' tezini işliyor Çin'den gelen mallar için gümrük vergilerini %50 oranında artıracığını, gerekirse bu vergileri %100'e çıkarabileceğini ilan ediyordu.

Trump'ın öncelikleri:

- ABD'yi yeniden üretim merkezi haline getirmek,
- Üretimden kaynaklanan güç ile cari açığı kapatmak ve dolayısı ile dış borcu frenlemek,
- Çin'i kuşatmak ve ABD için bir tehdit oluşturmaktan uzaklaştırmak,
- Dünya barışını gerek vekilleri ve gerekse kendi askeri gücünü kullanarak korumak,
- ABD'nin sınırlarını korumak, ABD halkının refahını artırarak, ülkelere inançlarını muhafaza etmek,
- Ve ABD'nin dünya hegemonyasını devam ettirmek gerekirse bu minvalde kurumu, kuruluşu, yeni rezerv parası ve yeni siyasal örgütlenmesi ile YENİ BİR DÜNYA KURMAK.

Trump bunu ne kadar başaracak, Çin ile çekişmeleri hangi yönde seyredecek, Uluslararası Sermaye, Avrupa Birliği ve Rusya bu mücadelenin neresinde yer alacak, bunu önümüzdeki süreçte göreceğiz

Olayları değerlendirirken, Beş Denizler Yaylası'nda, insanlığın boy verdiği Çin'den Fas'a uzanan ökümenede ve Kuzey Karadeniz Ukraynasında olup bitenlere hep bu gözle bakmakta fayda vardır. Özellikle Suriye'deki hareketlenmenin bu hegemon olma ve hegemon olmayı sürdürme mücadelesinden kaynaklandığını gözardı etmemek gerekir.